

“Dedi ki, atanın vəzifədə olduğunu heç vaxt bizə hiss etdirmədin”

Sevda Tahirli: “O gündən sonra kimsə mənə “bacarıqsız şəhər uşağı” kimi baxmadı”

Deyir ki, yaşanan an, zaman keçdikdən sonra əsil dəyərini bizə tanır. Onu geri qaytarmaq mümkün olmadığından, barmaqlar arasından su kimi boşuna süzülüb gedə bilir. Ona görə, əllərində iken o anı dəyərləndirmək gərəkdir.

Müəssisimiz Bakı Dövlət Universitetinin dosenti, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Mirzə Ələkbər Sabir Fondunun prezidenti Sevda Tahirlidir.

S.Tahirli 1961-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub, elə uşaqlığı, gəncliyi də bu şəhərdə keçib.

Uşaqlıq illərindən danışıqda, Sevda xanım əsasən baxça dövrünü xatırladığını deyir. Həmin dövrü onun üçün yadda qalan edən səbəblər var: “Yadımdadır ki, baxçaya getməyi çox istəyirdim. Çünki başqa uşaqların getdiyini görürdüm və mənə maraqlı gəlirdi. Çox ısrar etdiyim üçün valideynlərim mənə də baxçaya qoydular. Həqiqətən də maraqlı bir dövr oldu. Baxça ilə bağlı bir neçə təəssüratım var ki, hələ də ağılımdadır. Onlardan həyatımda böyük rolunu oynayan qeyd etmək istəyirəm. Deməli, anam uşaq ədəbiyyatı mütəxəssisi olduğuna görə, mənə çox sayda uşaq şeirləri, poemalar öyrətmişdi. 6 yaşım olanda, radiostudiyadan gəlib baxçada səsimi yazmışdılar. O zaman Sabir Məmmədovun “İtmiş açar” poemasını əzbər bilirdim. Mən o poemadakı 7-8 personajın hər birini fərqli səs və intonasiya ilə radio üçün səsləndirdim. Məktəbdə oxuduğum zaman uşaq verilişlərində o ifamı tez-tez eşidirdim. Sonra baş qarışdı, nə yadıma düşdü, nə də hardasa eşitdim. 30 yaşım olanda, səhər hazırlaşib işə gedirdim, radio da açıq idi. Birdən həmin poemanı eşitdim. Tez anama zəng vurdum. Anam demək olar ki, bütün günü radionu açıq saxlayırdı. Dedim ki, rəyonu açıq idi? Dedi ki, hə, sənin poemanı deyirdilər. Dedim ki, ana, o mən idim. O da cavabında “Ola bilməz, 30 il sənin səsin saxlamazlar” söylədi. Dedim ki, mən intonasiyaları tanıyıram. Sonra radiodan maraqlandıq, dedilər ki, biz həmin ifanı tez-tez veririk ki, səsin sahibini tapaq, dinləyicilərlə tanış edək. Radioya vəzifə etdilər. Haqqımda bir veriliş də hazırladılar. Dedilər ki, səsiniz radio formatına uyğundur, bəlkə bizimlə əməkdaşlıq edəsiniz? Beləliklə, bir müddət radioda uşaq verilişləri üçün materiallar hazırlayırdım və oğlumla birgə onları səsləndirirdik”.

DEDİM Kİ, MÜTLƏQ KİMYAÇI OLACAĞAM

Baxçadan sonra məktəbə gedir. Deyir ki, bütün fənləri yaxşı oxuyurmuş. Ona görə, ixtisas seçimi zamanı çətinliklə üzləşir: “Bütün fənləri sevirdim və yaxşı oxuyurdum. Məktəbi qızıl medalla bitirmişəm. Rəsmxət keçirdik, müəllimimiz ısrar edirdi ki, sən mütləq rəsmxət ardınca get, səndə çox gözəl alınırs. Digər fənn müəllimlərim də elə. Ona görə, ixtisas seçmək çətin oldu. 5-6-cı siniflərdə o qənaətdə idim ki, jurnalist olacağam. Yaradıcılığı sevirdim, evə verilən tapşırıqlara da öz yaradıcılığımı qatırdım. 7-ci sinifdə kimya keçməyə başladım və mən bu fənnə vuruldum, dedim ki, mütləq kimyaçı olacağam”.

Biologiyaya yönəlməsində isə bu fənni tədris edən müəllimin və baxdığı filmin təsiri olur: “Biologiyanı da sevirdim, yaxşı oxuyurdum. Tahirə adlı biologiya müəllimimiz var idi. Günorta dərslər bitirdi, həmin müəllim mənə deyirdi ki, get yeməyini ye, gəl, ikinci növbədə aşağı siniflərə biologiya dərsləri keçəcəksən. Botanika, zoologiyadan özündən aşağı siniflərə dərslər keçirdim. Deyirdi ki, həm uşaqlardan ev tapşırığını soruş, həm dərsi izah elə, həm də jurnala qiymət yaz. Müəllim harasa getmirdi, sinifdə olurdu, dərslərini idarə etməyimi kənarından izləyirdi. Bəlkə elə o zamanlar mənim beynimə dərslər demək prosesinin lövbərini atırdı. Müəllim olduğum dövrdə auditoriyaya qorxu ilə deyil, məsuliyyətlə girirdim.

Amma yenə də biologiyaya yönəlməyə qərar verməmişdim. 10-cu sinifdə respublika üzrə yazı müsabiqəsində hər məktəbli kimi mən də iştirak etdim və qalib oldum. Ədəbiyyat müəllimim Elmira xanım dedi ki, gözəl qələmin var, niyə ədəbiyyata getmərsən? Həmin il biologiyadan da olimpiada keçirilirdi, onun da qalibi oldum. Bu dəfə də Tahirə müəllim dilə gəldi, dedi ki, çox heyf səndən. Dedim ki, niyə heyf? Cavab verdi ki, sən biologiyaya getsən, qələmin də var, gözəl tədqiqatçı olardın. Beynimdə tərəddüd yaranmışdı. Həmin dövrdə SSRİ-də populyar olan “Açıq kitab” filmi izlədim. Film o qədər xoşuma gəldi ki, atamdan o filmin kitabını kitabxanadan götürməyini xahiş etdim. Kitabı da maraqla oxudum. Film bioloqlardan bəhs edirdi. Məndə elə təəssürat yarandı ki, biologiya sahəsində kəşf olunmayan bütün yeniliklər mənə gözləyir və mən biolog olmalıyam”.

AİLƏ ONUN HƏKİM OLACAĞINI GÖZLƏYİRMİŞ...

Ancaq ailədə hamı gözləyirmiş ki, S.Tahirli həkim olacaq. O isə bu dəfə biologiya ilə kimya arasında seçim etməkdə çətinlik

çəkir: “Kimyanı çox gözəl bilirdim, biologiyaya da hədsiz sevgim var idi. Evdəkilərdə fikir formalaşmışdı ki, Tibb Universitetində təhsil alacağam. Çünki qızıl medalla namizəd idim. O vaxt belə qayda var idi ki, orta məktəbi qızıl medalla bitirmiş şagirdlər Tibb Universitetinə sənəd verdikdə “Əla” qiymət alsalar, digər fənlərdən imtahan verməkdən azad olurdular və universitetin tələbəsi hesab edilirdilər. Atamın gözündə problemləri var idi, fikirləşirdi ki, göz həkimini olacağam, anam stomatoloq olmağımı istəyirdi. Mən isə hələ də qərarlı idim. Həkimliyi artıq düşünürdüm, kimya ilə biologiyanın arasında qalmışdım. Bakı Dövlət Universitetində təhsil almaq istəyirdim, ancaq orda kimya və biologiya fərqli fakültələr idi, ona görə, kimya-biologiya fakültəsi olan Pedaqoji Universiteti seçməli oldum. Düşündüm ki, 5 il oxuyaram və bu müddət ərzində də hansı sahəyə yönələcəyimi barədə doğru qərarımı verərəm”.

Hansı sahəyə yönəlməklə bağlı qərarı isə təhsilini başa vurduqdan sonra verir: “Sevinirəm ki, o vaxt ilkin olaraq doğru qərar verib, iki sahənin bir yerdə olduğu fakültəni seçdim. 5 il bu istiqamətdə təhsil aldım. Məktəb illərində fəal idim. Universitetdə də bu fəallığım davam etdi. Kimya və biologiya üzrə Ümumiyyətlə olimpiadalarında iştirak edirdim. Kimya ilə bağlı tələbələr Respublika elmi konfransları keçirilirdi. Orada da kimyadan sərbəst elmi-tədqiqatlarım barədə çıxışlar etmişəm, diplomlar qazanmışam. Diplom işim belə üzvi kimya ilə bağlı olmuşdu. Təhsil bitdikdən sonra aspiranturaya girmək üçün əvvəlcə kimya üzrə elmi-tədqiqat institutlarını gözdüm, oradakı tədqiqatlarla tanış oldum və sonra biologiya üzrə institutlara keçdim. Əslində diplom işimi bitki fiziologiyası üzrə götürəcəkdim, amma elə oldu ki, həmin sahə üzrə mənə rəhbərlik edəcək müəllimimdə müəyyən problemlər yarandı və rəhbərlik etmək alınmadı, ona görə o mövzu qaldı. İnstitutu bitirəndən sonra həmin müəllim dedi ki, çox istəyirdim ki, bitki fiziologiyası sahəsi üz-

rə gedəsən. Elmlər Akademiyasının Botanika İnstitutunu tövsiyə etdi, getdim, maraqlı gəldi, aspirantura təhsilimi də bu sahə üzrə aldım və fəaliyyətimi biologiya kimi davam etdim. Düşünürəm ki, nə yaxşı o zaman doğru qərar vermişəm”.

DİNCƏLMƏDƏN 40 KİLO PAMBİQ YİĞDİM

Gənlik dövrünü necə keçirməsinə gəlincə, müsahibim bunları söylədi: “Həmin illərdə özümü gənc qız yox, gənc tədqiqatçı kimi görürdüm. Axtarırdım, araşdırırdım. Amma eyni zamanda ictimai işlərdə də çox fəal idim. Yazmaq məsələsində bacarıqlı olmağım çox dadıma yetirdi. İnstitutda fakültəmizin tələbə elmi cəmiyyətinin sədri idim. Hər işdə aktivlik göstərirdim. Şəhərdə böyüsəm də, pambıq yığım kampaniyalarından belə yayınmırdım. 4 il tələbə vaxtı pambıq yığmağa getdim. Baxmayaraq ki, şəhər uşağı idim, amma gedirdim. Elə uşaqlarımız var idi ki, onlar yayınırdılar. Atam deyirdi ki, qızımı burada saxlasam, başqalarına necə deyərəm ki, uşağını pambıq yığımına göndər? Əslində bu da mənim ürəyimcə idi. Tələbə yoldaşlarımla yaşadığım o təəssüratları mən də yaşamaq istəyirdim.

Deməli, 1-ci kursun ilk dərslərində pambıq kampaniyasına getməli olduq. Qrupun 3 nəfəri şəhərdən, digər 22 nəfər isə rayondan gəlmiş tələbələr idi. Əksəriyyəti pambıq yığmaqda

təcrübəli idi. O təcrübəli qrup yoldaşlarımızdan biri söz atdı ki, bu şəhər uşaqlarını buraya niyə gətiriblər? Sonra əlavə də etdi: “Onların üçün axşama qədar yığacağı, mən təkbaşına gü-nortaya qədər yığıb başımın altına qoyub axşama qədər yata-ram”. Mən heyretində idim, niyə bizə heç nəyə yaramayan kimi baxmalıdırlar? Qızlara dedim, sizi bilmirəm, amma ona sübut edəcəyəm ki, mənə belə demək olmaz. Bizim üçün gündəlik norma 25 kq pambıq idi, amma mən həmin günü cəmi 30 dəqiqəyə qədər qataraq, dincəlmədən 40 kilo pambıq yığ-dım. Doğrudur, həmin tələbə yoldaşımız inanmadı, dedi ki, kimsəni satın alıb, o yığa bilməz. Ona görə şərt qoydu ki, inanmağımız üçün sabah da bu nəticəni təkrarlamalısan. Səhəri gün tələbə yoldaşlarımızın gözü mənim üzərimdə idi ki, gör-sünlər özüm yığaram, yoxsa yox. Həmin gün 39 kilo yığa bildim. O gündən sonra kimsə mənə “bacarıqsız şəhər uşağı” kimi baxmadı.

İnstitutu bitirəndə, tələbə yoldaşlarımızdan biri maraqlı bir söz söylədi! “Çox sağ ol ki, atası vəzifədə olan qız olduğunu heç vaxt hiss etdirmədin, sən hər zaman bizlərdən biri oldun”.

MƏN MÜƏLLİM OLACAĞIMI DÜŞÜNMEMİŞDİM

Deyir ki, bu sahəyə yönəldəndə, müəllim olmaq fikrində deyilmiş. Bu gün isə müəllim olduğu üçün çox məmnundur: “1989-cu ildən universitetdə çalışıram, amma 20 ildir ki, müəllim kimi fəaliyyət göstərirəm. O vaxta qədər baş laborant, elmi işçi olmuşam. Mən müəllim olmağımı düşünməmişdim, amma indi sevinirəm ki, müəlliməm. Bu işi görməkdən də yorulmuram. Bəzən 4-5, hətta 8 saat ard-arda dərslər olub. Bu dərsləri keçərkən yorulmamışam. Yalnız auditoriyadan çıxanda hiss etmişəm ki, yorğunam, amma dərslər bunu hiss etmirəm”.

25 yaşında - aspirantura təhsili aldığı dövrdə ailə qurur. Amma elmi rəhbərinə söz vermiş ki, müdafiə edənə qədər evlənməyəcək: “Elmi rəhbərim olacaq alim, laboratoriya müdiri idi. O da özlüyündə söz vermiş ki, aspiranturaya bir də qızları qəbul etməyəcək. Universitet müəllimim məni onunla tanış etdi. O da mənim hazırlığımı yoxladı. Elmdən, biologiyadan sorğu-sual etməyə başladı. Sonda dedi ki, yox ey, mən bunu götürə bilmərəm. Dedim ki, narazı qaldınız? Dedi ki, özümə söz vermişəm, qızları götürməyəcəyəm. Səbəbini soruşdum. Dedi ki, qızlar qəbul olurlar, sonra iş bitməmiş ailə qururlar, uşaq- filan və elmi iş də yarımçıq qalır, o qədər əziyyət heyf olub gedir. Mən ona söz verdim ki, təhsili bitirənə qədər ailə qurmayacağam. Dilimdən kağız aldı ki, evlənməyəcəksən. 26 yaşında təhsili başa vura-caqdım, 25-də evləndim (gülür). Nişanlananda onun gözüne görünmək istəmirdim. Toy dəvətnaməmi ona necə verəcəyimi bilmirdim, başqası ilə yolladım. Toyumuza gəldi, gözəl də çıxış etdi”.

MƏN O XATIRƏLƏRİ EŞİDƏ-EŞİDƏ BÖYÜDÜM

Müsahibimizin atası Mirzə Ələkbər Sabirin sonbeşik övladıdır. Sevda xanım uşaq vaxtı babası ilə bağlı atasının xatirələrini tez-tez eşitdiyini söyləyir: “Evde öz aramızda, bizə qonaq gələndə, biz qonaq gələndə və s. hər yerdə demək olar ki, söhbətlərdə onun adı keçirdi. Atamda ailəsi ilə çox maraqlı və heç yerdə qeyd olunmayan xatirələr var idi. Mən o xatirələri eşidə-eşidə böyüdüm. Məktəbdə də, tələbə vaxtı da hər kəs ailəmizin hər bir üzvünü çox yaxından tanıyırdılar, evimizə gedib-gəlmişdilər. Lakin heç zaman ayrıca bu barədə söhbətimiz olmurdu. Sabirə bağlı dərslər mən də hamı kimi oxuyurdum, evdə danışılanlar evdə qalırdı, dərslər isə müəllimin dediklərini öyrənirdim”.

Sevda xanımın 30 yaşında oğlu, 21 yaşlı qızı var. Oğlu iqtisadçıdır, amma peşəkar fotoqrafiya ilə məşğuldur, qızı isə tələbədir. Gənc övladları olan, gənclərlə işləyən bir şəxs olaraq onun gənclərə məsləhətlərini də aldıq: “Özləri üçün hədəf seçsinlər. İnsanı irəliyə aparacaq hədəfidir. Bu zaman çətinlik, sıxıntı, vaxt azlığı sənin üçün maneə olmur. Hər bir gəncdə potensial var. Sadəcə olaraq, özünü kəşf etməyi bacarmalısan. Öz-özlərini sevsinlər, amma özlərinə vurğun olmasınlar”.

Aygün Asımqızı